

Εισαγωγή στη Σύγχρονη Ευρωπαϊκή Ιστορία

Μάθημα 1^ο: Τα εδαφικά, πληθυσμιακά και πολιτικά
χαρακτηριστικά της Ευρώπης

Γιώργος Μαργαρίτης, Καθηγητής
Τμήμα Πολιτικών Επιστημών, ΑΠΘ

Ευρωπαϊκή Ένωση
Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο

ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΠΑΙΔΕΙΑΣ ΚΑΙ ΘΡΗΣΚΕΥΜΑΤΩΝ
ΕΙΔΙΚΗ ΥΠΗΡΕΣΙΑ ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗΣ

Με τη συγχρηματοδότηση της Ελλάδας και της Ευρωπαϊκής Ένωσης

ΕΥΡΩΠΑΪΚΟ ΚΟΙΝΩΝΙΚΟ ΤΑΜΕΙΟ

Άδειες Χρήσης

- Το παρόν εκπαιδευτικό υλικό υπόκειται σε άδειες χρήσης Creative Commons.
- Για εκπαιδευτικό υλικό, όπως εικόνες, που υπόκειται σε άλλου τύπου άδειας χρήσης, η άδεια χρήσης αναφέρεται ρητώς.

Χρηματοδότηση

- Το παρόν εκπαιδευτικό υλικό έχει αναπτυχθεί στα πλαίσια του εκπαιδευτικού έργου του διδάσκοντα.
- Το έργο «Ανοικτά Ακαδημαϊκά Μαθήματα στο Αριστοτέλειο Πανεπιστήμιο Θεσσαλονίκης» έχει χρηματοδοτήσει μόνο την αναδιαμόρφωση του εκπαιδευτικού υλικού.
- Το έργο υλοποιείται στο πλαίσιο του Επιχειρησιακού Προγράμματος «Εκπαίδευση και Δια Βίου Μάθηση» και συγχρηματοδοτείται από την Ευρωπαϊκή Ένωση (Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο) και από εθνικούς πόρους.

ΑΡΙΣΤΟΤΕΛΕΙΟ
ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ
ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗΣ

Μάθημα 1^ο

Τα εδαφικά, πληθυσμιακά και πολιτικά χαρακτηριστικά της Ευρώπης

Περιεχόμενα ενότητας

1. Το συγκριτικό μέγεθος της Ευρώπης.
2. Ο πληθυσμός και η φυσική γεωγραφία της Ευρώπης.
3. Ο δρόμος προς την παντοδυναμία.
4. Η Ευρώπη κυρίαρχος του κόσμου.

Σκοποί ενότητας

- Η συγκριτική ανάλυση των εδαφικών και πληθυσμιακών χαρακτηριστικών της Ευρώπης σε σχέση με άλλες ηπείρους και με μεγάλα κράτη.
- Τα χαρακτηριστικά της Ευρωπαϊκής ηπείρου που συντέλεσαν στην ανάδειξή της σε πρώτη παγκόσμια δύναμη.
- Η αποικιακή εξάπλωση της Ευρώπης ως απάντηση στην καπιταλιστική κρίση του 1873.

Η Ευρώπη ο ομφαλός της Γης, Μπέλ Επόκ

- Κυριαρχία Ευρωπαίων στο κόσμο.
- Ευρωπαϊκές μητροπόλεις – αποικίες.
- Μπέλ Επόκ έως το 1913.

Σκοτεινή ήπειρος γίνεται η Ευρώπη στον 20^ο αιώνα

- 2 Παγκόσμιοι Πόλεμοι.
- Η Ευρώπη μετατρέπεται σε πρόβλημα του πλανήτη.
- Ακολουθεί, δεν ακολουθείται.
- Εισάγει τα πάντα ανθρώπους, προϊόντα.
- Χάνει πολύ γρήγορα την παγκόσμια κυριαρχία της.

Προσπάθειες πολιτικής ενοποίησης της Ευρώπης

- Ναπολεόντεια εποχή
- Δεύτερος Παγκόσμιος Πόλεμος – Συγκρότηση ναζιστικής Νέας Ευρώπης
- Σήμερα – Ευρωπαϊκή Ενοποίηση.

ΑΡΙΣΤΟΤΕΛΕΙΟ
ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ
ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗΣ

1^η Ενότητα

Το συγκριτικό μέγεθος της Ευρώπης

Εδαφική σύγκριση της Ευρώπης

---

1. Θα μελετήσουμε το συγκριτικό μέγεθος της Ευρώπης.
  - i. Σε σχέση με γειτονικές χώρες.
  - ii. Σε σχέση με μεγάλα κράτη.

Σε σχέση με γειτονικές ηπείρους

Τετραγωνικά χιλιόμετρα

Ευρώπη **10.800.000**

Αφρική 30.400.000

Ασία 43.600.000

Σε σχέση με μεγάλα κράτη

Τετραγωνικά χιλιόμετρα

Ευρώπη	10.800.000
ΗΠΑ	9.800.000
Κίνα	9.600.000
Ρωσία	17.100.000
(ΕΣΣΔ)	22.400.000

2^η Ενότητα

Ο πληθυσμός και η φυσική γεωγραφία της Ευρώπης

Σύγκριση πληθυσμιακών μεγεθών. 1900 μΧ

Κάτοικοι

Ευρώπη **400.000.000**

ΗΠΑ 76.000.000

Κίνα 410.000.000

Ρωσική Αυτοκρατορία 140.000.000

Ιαπωνία 42.000.000

Συγκριτικός πληθυσμός Ευρώπης (2010/2014)

	Κάτοικοι
Ευρώπη	710.000.000
Ευρωπαϊκή Ένωση	500.000.000
Κίνα	1.390.000.000
Ινδία	1.270.000.000
ΗΠΑ	320.000.000
Ρωσία	140.000.000
Ινδονησία	250.000.000
Βραζιλία	200.000.000
Νιγηρία	170.000.000

Ο γεωφυσικός χάρτης της Ευρώπης

Πηγή: Europe's Physical Geography,
WorldGeographyGold.mmswiki.wikispaces.net.

Μετανάστευση. Δημογραφικό πρόβλημα

- Μετανάστευση Ευρωπαίων σε υπερπόντια εδάφη.
- Σήμερα δημογραφικό πρόβλημα Ευρώπης.
  - Γήρανση του πληθυσμού.
  - Μη πρόσκληση μεταναστών παρά την ανάγκη για εργατικό δυναμικό.

Κεντρική ιδέα μαθήματος

- Τι είναι η Ευρώπη;
- Η άνοδος και η πτώση της στον 20^ο αιώνα.

ΑΡΙΣΤΟΤΕΛΕΙΟ
ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ
ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗΣ

3^η Ενότητα

Ο δρόμος προς την παντοδυναμία

Πώς έφτασε σε παντοδυναμία;

- Το εύκρατο κλίμα της Ευρώπης δίνει ευκαιρίες.
- Άνθρωποι από Αφρική – Ασία μεταναστεύουν προς την Ευρώπη λόγω του κλίματος.
- Βιοποριστική δοκιμασία → πρόκληση για την γέννηση πολιτισμού. Δημιουργία κράτους, πολιτισμού (θρησκεία, γλώσσα). Παραδείγματα:
  - Μεσοποταμία, διαχείριση Τίγρη και Ευφράτη.
  - Ευρώπη
  - Κίνα.

Εισαγωγή Θεσμών σε Ευρώπη

- Ρωμαϊκό Δίκαιο
- Χριστιανισμός:
  - Λειτουργεί ως τρόπος οργάνωσης της ηπείρου.
  - Η χριστιανική Ευρώπη ετεροπροσδιορίζεται σε σχέση με τον Αραβικό κόσμο.
  - Αποξένωση της Ευρώπης από τον υπόλοιπο κόσμο.

Δημιουργία πλεονάσματος στην Ευρώπη

- Επιτρέπουν την δημιουργία πλεονάσματος:
  - Εφευρετικότητα Ευρωπαίων.
  - Εύκρατο κλίμα.
  - Πλούτος.
  - Ελεύθερος χρόνος.
  - Μοναστήρια.
- Το πλεόνασμα επιτρέπει την δημιουργία
  - πολεμιστών,
  - ελίτ,
  - σύγχρονης κρατικής οργάνωσης και
  - του καπιταλιστικού τρόπου παραγωγής.

Η ιστορία της Ευρώπης είναι ιστορία του καπιταλισμού

- Βιομηχανίες
- Χαρτονόμισμα.
- Φόροι χρηματοδοτούν το κράτος και τον στρατό.
- Ατομική περιουσία, συσσώρευση κεφαλαίου – περιουσίας.
  - Η περιουσία προσδιορίζεται από την ΤΥΧΗ. Παύει να ανήκει στο ΘΕΟ, όπως εξακολουθεί στην Μεσοποταμία και την Κίνα.
- Η Αναγέννηση απελευθερώνει το κεφάλαιο από το θεοκρατικό σύστημα της δουλοκτητικής κοινωνίας και χτίζει τις προϋποθέσεις του καπιταλισμού.

Εμπόριο – ποικιλία προϊόντων

- Αφαιρούνται τα δικαιώματα συσσώρευσης κεφαλαίου από:
  - τους εβραίους.
    - Σταυροφορίες – σφαγές Εβραίων.
  - τις γυναίκες.
    - «κυνήγι μαγισσών».

Προ-καπιταλιστική δραστηριότητα

- Ανακάλυψη της Αμερικής.
  - Συσσώρευση κεφαλαίου.
  - Εμπορευματικά είδη, καπνός και ασήμι.
- Πολλοί ισχυροί ευρωπαϊοί ηγεμόνες. Πολλά μέτωπα συγκρούσεων:
  - Ενδο-ευρωπαϊκοί πόλεμοι
  - Κατά της οθωμανικής αυτοκρατορίας.
  - Προϋπόθεση της αντιμετώπισης των πολλών μετώπων ήταν η συγκρότηση κρατικών μηχανισμών.

Αριθμός κρατών της Ευρώπης το 1900 μΧ. περίπου 20

Ρωσία, Γερμανία, Αυστροουγγαρία,
Ολλανδία, Μεγάλη Βρετανία, Γαλλία, Ιταλία,
Οθωμανική Αυτοκρατορία, Ισπανία,
Πορτογαλία, Ρουμανία, Βέλγιο,
Λουξεμβούργο, Σουηδία, Ελβετία,
Βουλγαρία, Ελλάδα, Σερβία, Νορβηγία,
Δανία, Μαυροβούνιο, [Κρητική Πολιτεία],
[Μονακό, Άγιος Μαρίνος, Λίχενεστάϊν,
Ανδόρρα].

Η Ευρώπη του 1913. Κράτη

- Πηγή: Χάρτης των κρατών της Ευρώπης, 1871 – 1914, <http://europe-carte.blogspot.gr/2013/07/carte-de-europe-departement.html>.

Αριθμός κρατών της Ευρώπης το 2014 μΧ. περίπου 50

1. Ευρωπαϊκή Ένωση: Αυστρία, Βέλγιο, Βουλγαρία, Κροατία, Κύπρος, Τσεχία, Δανία, Εσθονία, Φινλανδία, Γαλλία, Γερμανία, Ελλάδα, Ουγγαρία, Ιρλανδία, Ιταλία, Λεττονία, Λιθουανία, Λουξεμβούργο, Μάλτα, Ολλανδία, Πολωνία, Πορτογαλία, Ρουμανία, Σλοβακία, Σλοβενία, Ισπανία, Σουηδία, Μεγάλη Βρετανία.
2. Λοιπά: Ουκρανία, Μολδαβία, Λευκορωσία, Ρωσία, Μαυροβούνιο, Αλβανία, Π.Γ.Δ. Μακεδονίας, Αλβανία, Βοσνία Ερζεγοβίνη, Ισλανδία, Τουρκία.
3. [Κόσσοβο, Μονακό, Άγιος Μαρίνος, Λίχτενσταϊν, Ανδόρρα, Βατικανό].
4. [ίσως δε Γεωργία, Αρμενία, Αζερμπαϊτζάν].

Ο χάρτης της Ευρώπης σήμερα

- Πηγή: Map of Europe, showing Nations and their Capital Cities, www.map-of-europe.us/images/map-of-europe.gif.

Κυριαρχία του καπιταλισμού στην Ευρώπη στο 1^ο μισό του 19^{ου} αιώνα

- Μετακίνηση ανθρώπων (εμπόριο, ναυτιλία, εποικισμός Αμερικής, πόλεμος).
- Τριακονταετής πόλεμος – προώθηση του θεσμού της ατομικής ιδιοκτησίας.
- Οι Ευρωπαίοι αποκτούν σταδιακά τον σύγχρονο τρόπο ζωής.
- Γαλλική επανάσταση – άνοδος της αστικής τάξης.
- Βιομηχανική επανάσταση – δημιουργία δικτύων μεταφοράς προϊόντων και πρώτων υλών (σιδηροδρομικό και ατμοπλοϊκό δίκτυο).
  - Επιταχυνόμενη συσσώρευση πλούτου
  - Γιγάντωση μητροπόλεων.
  - Συσσώρευση ανθρώπων, μέσων παραγωγής, προϊόντων.
  - Διεύρυνση επενδύσεων, κερδών, εμπορίου.

4^η Ενότητα

Η Ευρώπη κυρίαρχος του κόσμου

Καπιταλιστική κρίση, 1873

- Η απόδοση του επενδυμένου κεφαλαίου αγγίζει τα όριά της.
- Επεκτατική απάντηση στην κρίση:
  - Εξάπλωση του καπιταλιστικού τρόπου οργάνωσης και παραγωγής της κοινωνίας και της οικονομίας σε όλο τον κόσμο.
  - Ευρωπαϊκός εποικισμός – μετατροπή του καπιταλισμού σε παγκόσμιο οικονομικό σύστημα.
  - Η εξάπλωση του αποικιακού φαινομένου ισοδυναμεί με την εξάπλωση του καπιταλισμού.

Εξάπλωση αποικιακού φαινομένου – καπιταλισμού

- Στρατοί ευρωπαϊκών δυνάμεων.
- Διοικητικό σύστημα ταξινόμησης – κράτος.
- Εκπαιδευτικό σύστημα.
- Αρχιτεκτονική.
- Ευρωπαϊκός τρόπος ένδυσης.
- Διάχυση του ευρωπαϊκού τρόπου ζωής μέσα από την Τέχνη πχ. Δημιουργία όπερας στις αποικίες.

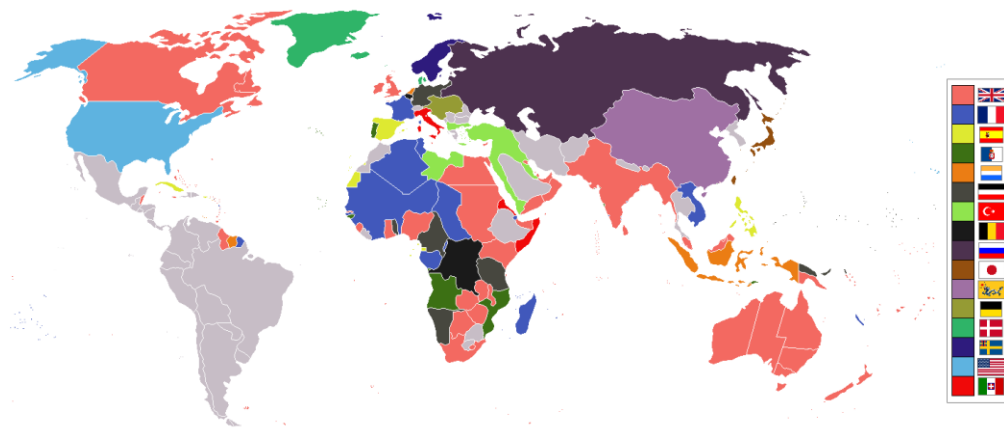

ΑΡΙΣΤΟΤΕΛΕΙΟ
ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ
ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗΣ

5^η Ενότητα

Η ύστερη ευρωπαϊκή αποικιακή εξάπλωση

Ο ύστερος αποικισμός στα 1898

- Πηγή: The colors represent the colonies of various nations in 1945, and the colonial borders of that time., http://commons.wikimedia.org/wiki/Atlas_of_colonialism#/media/File:World_1898_empires_colonies_territory.png, Άδεια: CC-BY-SA.

Αποικιακή εξάπλωση 1914 1/2

- Ευρωπαϊκές αποικίες-προτεκτοράτα (Αποικιακές “Αυτοκρατορίες”)
  - 68% συνολικής έκτασης,
  - 60% παγκόσμιου πληθυσμού.

Αποικιακή εξάπλωση 1914 2/2

- Εξαρτημένα από τις ευρωπαϊκές μητροπόλεις κράτη (συνήθως αποικίες χρέους)
  - 11% συνολικής έκτασης
  - 22% παγκόσμιου πληθυσμού
  - (Οθωμανική Αυτοκρατορία, Κίνα κλπ.).
- Ανεξάρτητες από Ευρωπαϊκό σύστημα ζώνες
  - 21% συνολικής έκτασης
  - 18% παγκόσμιου πληθυσμού
  - (ΗΠΑ, Αιθιοπία, Ιαπωνία, Ταϊλάνδη κλπ.).

Σημείωμα Αναφοράς

Copyright Αριστοτέλειο Πανεπιστήμιο Θεσσαλονίκης, Γιώργος Μαργαρίτης.
«Εισαγωγή στη Σύγχρονη Ευρωπαϊκή Ιστορία. Τα εδαφικά, πληθυσμιακά και
πολιτικά χαρακτηριστικά της Ευρώπης». Έκδοση: 1.0. Θεσσαλονίκη 2014.
Διαθέσιμο από τη δικτυακή διεύθυνση:
<http://eclass.auth.gr/courses/OCRS243/>.

Σημείωμα Αδειοδότησης

Το παρόν υλικό διατίθεται με τους όρους της άδειας χρήσης Creative Commons Αναφορά - Παρόμοια Διανομή [1] ή μεταγενέστερη, Διεθνής Έκδοση. Εξαιρούνται τα αυτοτελή έργα τρίτων π.χ. φωτογραφίες, διαγράμματα κ.λ.π., τα οποία εμπεριέχονται σε αυτό και τα οποία αναφέρονται μαζί με τους όρους χρήσης τους στο «Σημείωμα Χρήσης Έργων Τρίτων».

Ο δικαιούχος μπορεί να παρέχει στον αδειοδόχο ξεχωριστή άδεια να χρησιμοποιεί το έργο για εμπορική χρήση, εφόσον αυτό του ζητηθεί.

[1] <http://creativecommons.org/licenses/by-sa/4.0/>

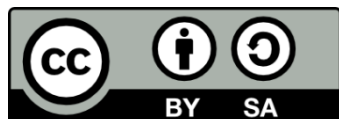

Τέλος 1^{ου} Μαθήματος

Επεξεργασία: Γαβριέλα Λ. Μαζαράκη
Θεσσαλονίκη,
Χειμερινό Εξάμηνο 2013 – 2014

ΑΡΙΣΤΟΤΕΛΕΙΟ
ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ
ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗΣ

Σημειώματα

Διατήρηση Σημειωμάτων

Οποιαδήποτε αναπαραγωγή ή διασκευή του υλικού θα πρέπει να συμπεριλαμβάνει:

- το Σημείωμα Αναφοράς
- το Σημείωμα Αδειοδότησης
- τη δήλωση Διατήρησης Σημειωμάτων
- το Σημείωμα Χρήσης Έργων Τρίτων (εφόσον υπάρχει)

μαζί με τους συνοδευόμενους υπερσυνδέσμους.

